

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องบทบาทของกลุ่มเกษตรกรต่อการพัฒนาการปลูกและผลผลิตลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน สามารถสรุปผลการวิจัย และ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานและปัญหาของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน การพัฒนาการผลิตลำไยของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยโดยการสนับสนุนของกลุ่มเกษตรกร และวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาการผลิตลำไย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร 17 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ และสมาชิกกลุ่มเกษตรกร 202 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งคำถามเปิด (Open – ended Question) และคำถามปิด (Close – ended Question) เพื่อเก็บข้อมูล แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่า Z

1. การดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร
2. การพัฒนาการผลิตลำไยของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรโดยการสนับสนุนของกลุ่มเกษตรกร
3. การวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มเกษตรกร

1. การดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

1.1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 มีระยะเวลาการก่อตั้งมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 29.4 มีระยะเวลาการก่อตั้งน้อยกว่า 10 ปี และร้อยละ 11.8 มีระยะเวลาการก่อตั้ง 10 – 20 ปี ระยะเวลาในการก่อตั้งกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย 16.35 ปี มีระยะเวลาการก่อตั้งนานที่สุดคือ 24 ปี และระยะเวลาในการก่อตั้งน้อยที่สุดคือ 2 ปี

กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 47.1 มีจำนวนสมาชิก 200 – 400 คน ร้อยละ 23.5 มีจำนวนสมาชิก 401 – 600 คน ร้อยละ 23.5 มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 200 คน และร้อยละ 5.9 มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 600 คน จำนวนสมาชิกเฉลี่ยกลุ่มละ 292 คน กลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุดคือกลุ่มละ 686 คน และน้อยที่สุดคือกลุ่มละ 71 คน

กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 35.5 มีจำนวนทุนเรือนหุ้นน้อยกว่า 1,000 หุ้น ร้อยละ 29.4 มีจำนวนทุนเรือนหุ้นมากกว่า 3,000 หุ้น ร้อยละ 23.5 มีจำนวนทุนเรือนหุ้น 1,000 – 2,000 หุ้น และร้อยละ 11.8 มีจำนวนทุนเรือนหุ้น 2,000 – 3,000 หุ้น จำนวนทุนเรือนหุ้นเฉลี่ยกลุ่มละ 23,456 หุ้น กลุ่มที่มีจำนวนหุ้นน้อยที่สุดและมากที่สุดคือ 160 หุ้นและ 98,280 หุ้น ตามลำดับ

กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 41.2 มีทุนเรือนหุ้นมูลค่า 30,000 – 60,000 บาท ร้อยละ 29.4 2 มีทุนเรือนหุ้นมูลค่ามากกว่า 90,000 บาท ร้อยละ 17.6 2 มีทุนเรือนหุ้นมูลค่า 60,001 – 90,000 บาท และร้อยละ 11.8 2 มีทุนเรือนหุ้นมูลค่าน้อยกว่า 30,000 บาท มูลค่าของทุนเรือนหุ้นเฉลี่ยกลุ่มละ 391,962 บาท กลุ่มที่มีมูลค่าหุ้นมากที่สุดคือ 4,914,000 บาท และน้อยที่สุดคือ 8,000 บาท

กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 58.8 ไม่มีรายได้จากการแปรรูปลำไยอบแห้งจำหน่ายในปี 2539/2540 ส่วนอีกร้อยละ 41.2 มีรายได้จากการแปรรูปลำไยจำหน่าย โดยร้อยละ 11.8 มีรายได้มากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 11.8 มีรายได้ 50,000- 100,000 บาท และ ร้อยละ 17.6 มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาท โดยมีรายได้จากการแปรรูปลำไยมากที่สุดคือ 2,374,000 บาท มีรายได้จากการแปรรูปลำไยน้อยที่สุดคือ 7,000 บาท และรายได้จากการแปรรูปลำไยเฉลี่ยกลุ่มละ 480,114.9 บาท

1.2. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร แยกได้เป็นประเด็น ดังนี้

การจัดหาปัจจัยการผลิต : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 94.1 มีการจัดหาปัจจัยการผลิต โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 88.2 ได้จัดหาปัจจัยการผลิตในรูปปุ๋ยให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

การวางแผนดูแลรักษาลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 88.2 มีการร่วมกันวางแผนป้องกันกำจัดศัตรูพืช และ ร้อยละ 76.5 ร่วมกันจัดซื้อสารกำจัดศัตรูพืช

การจัดการแรงงานในการปลูกและผลิตลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 58.8 นำแรงงานต่างถิ่นเข้ามาใช้บางส่วน

การวางแผนจัดจำหน่ายลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 58.8 มีการวางแผนรวบรวมผลผลิตลำไยจำหน่าย

การแนะนำอาชีพเสริม : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 82.4 มีการแนะนำอาชีพเสริมให้แก่สมาชิก

การประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 58.8 มีการประสานงานกับ อ.บ.ต. ในด้านการขอรับโครงการพัฒนาการเกษตร และทุนสนับสนุนจาก อ.บ.ต.

การเข้าร่วมโครงการเพื่อพัฒนาการผลิตลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 88.2 ได้เข้าร่วมโครงการแปรรูปผลผลิตเกษตร(เตาอบลำไย และร้อยละ 47.0 ได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาลำไย

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับการผลิตลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 82.4 มีกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตลำไย ได้แก่ การรวบรวมลำไยสดจำหน่าย การผลิตกิ่งพันธุ์ลำไยจำหน่าย และการแปรรูปลำไยจำหน่าย

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับการแปรรูปลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 52.9 มีการสร้างฉางเก็บผลผลิตจากการแปรรูป และการรวบรวมผลผลิตในการแปรรูปไปจำหน่าย

การประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรอื่นเพื่อประกอบธุรกิจแปรรูปร่วมกัน : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 41.2 มีการประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรอื่น

การจัดทำบัญชีรับจ่ายและตรวจสอบบัญชี : กลุ่มเกษตรกรทั้ง 17 กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรับจ่ายและตรวจสอบบัญชี

การนำทะเบียนกลุ่มไปใช้ประโยชน์ : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 76.5 มีการนำทะเบียนกลุ่มไปขอรับทุนสนับสนุนจากโครงการของรัฐ และร้อยละ 47.0 นำไปวางแผนการผลิตภายในกลุ่ม

การจัดหาแหล่งเงินทุนแก่กลุ่มเกษตรกร : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 64.7 ได้รับเงินทุนจากโครงการรับซื้อผลผลิตการเกษตรจากกองทุนช่วยเหลือเกษตรกร (ค.ช.ก.)

การจัดทำเงินออม : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 52.9 มีการจัดทำเงินออม

การอบรมความรู้เกี่ยวกับการปลูกและผลิตลำไยของคณะกรรมการ : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 76.5 มีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม และ ร้อยละ 64.7 มีการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น

การอบรมความรู้เกี่ยวกับการปลูกและผลิตลำไยของสมาชิก : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 82.3 มีการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืช และร้อยละ 76.5 มีการอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาลำไย

การอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 64.7 มีการอบรมเกี่ยวกับการแปรรูปลำไย

การประสานงานกับบริษัทเอกชนในด้านความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตลำไย : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 23.5 มีการประสานงานกับบริษัทเอกชน

การประชุมเพื่อแสดงผลการดำเนินงาน : กลุ่มเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรทั้ง 17 กลุ่มมีการดำเนินการประชุมกลุ่ม เพื่อแสดงผลการดำเนินงาน

การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม : กลุ่มเกษตรกรร้อยละ 47.1 มีการดำเนินการประเมินผล

1.3. ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

ปัญหาการดำเนินการภายในกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาสมาชิกชำระเงินค่าปุ๋ยล่าช้า กรรมการขาดประสบการณ์ในการดำเนินงาน และสมาชิกไม่เข้าร่วมประชุมร้อยละ 58.8, 35.3 และ 23.3 ตามลำดับ ส่วนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาดังกล่าวร้อยละ 14.9, 38.1 และ 51.0 ตามลำดับ

ปัญหาทุนในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อปุ๋ยมาจำหน่ายแก่สมาชิก ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำลำไยอบแห้ง และเงินทุนอุดหนุนจากรัฐเพื่อรับซื้อลำไยล่าช้า ร้อยละ 47.0, 35.3 และ 17.6 ตามลำดับ ส่วนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาดังกล่าวร้อยละ 75.7, 25.5 และ 13.4 ตามลำดับ

ปัญหาการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรประสบปัญหา ไม่มีตลาดกลางของกลุ่มในการรับซื้อลำไย ขาดข้อมูลด้านการตลาด และถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 58.8, 29.4 และ 23.5 ตามลำดับ ส่วนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาดังกล่าวร้อยละ 48.0, 26.7 และ 40.6 ตามลำดับ

ปัญหาการสนับสนุนจากทางราชการที่ให้แก่งกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาทางราชการไม่มีแผนในการผลิตและการตลาดให้แก่งกลุ่ม แจกจ่ายปุ๋ยไม่ทันฤดูกาลเพาะปลูก และขาดการดูแลแนะนำจากเจ้าหน้าที่อย่างจริงจัง ร้อยละ 64.7, 23.5 และ 23.5 ตามลำดับ ส่วนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเห็นว่ากลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาดังกล่าวร้อยละ 33.7, 42.1 และ 30.7 ตามลำดับ

2. การพัฒนาการผลิตลำไยของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรโดยการสนับสนุนของกลุ่มเกษตรกร

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรกรในหลายด้าน ดังนี้ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 92.6 ได้รับการจัดหาปัจจัยการผลิตจากกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 78.7 ได้รับการแนะนำอาชีพเสริม ร้อยละ 85.6 ได้รับการสนับสนุนเตาอบและเงินทุนหมุนเวียน

เพื่อใช้ในการอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กลุ่มเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการแปรรูปผลผลิต
เกษตรกร (เตาอบลำไย) และร้อยละ 86.6 ได้รับการสนับสนุนการผลิตลำไยจากกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับ
การผลิตลำไย ได้แก่ การรวบรวมลำไยสดจำหน่าย การผลิตกิ่งพันธุ์ลำไยจำหน่าย และการ
แปรรูปลำไยจำหน่าย

3. การวิเคราะห์บทบาทของกลุ่มเกษตรกร

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่า บทบาทการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดของ
กลุ่มเกษตรกรในการพัฒนาการผลิตลำไยของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือ บทบาทการเป็นศูนย์กลาง
กลางการวางแผนและพัฒนาอาชีพ รองลงมาได้แก่ บทบาทการเป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลข่าว
สารและเทคโนโลยีการเกษตร บทบาทการเป็นองค์กรรองรับกิจกรรมและโครงการด้านการ
เกษตร บทบาทการเป็นศูนย์กลางพัฒนาและจัดการกองทุนพัฒนาอาชีพและธุรกิจเกษตร บท
บาทการเป็นศูนย์กลางจัดทำทะเบียน และบทบาทการควบคุมและประเมินผลกิจกรรมและโครง
การพัฒนาอาชีพ ตามลำดับ

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความเห็นว่า บทบาทการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดของกลุ่ม
เกษตรกรในการพัฒนาการผลิตลำไยของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือ บทบาทการเป็นศูนย์กลาง
การวางแผนและพัฒนาอาชีพ รองลงมาได้แก่ บทบาทการเป็นองค์กรรองรับกิจกรรมและโครง
การด้านการเกษตร บทบาทการเป็นศูนย์กลางพัฒนาและจัดการกองทุนพัฒนาอาชีพและธุรกิจ
เกษตร บทบาทการเป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการเกษตร บทบาทการ
เป็นศูนย์กลางจัดทำทะเบียน และบทบาทการควบคุมและประเมินผลกิจกรรมและโครงการ
พัฒนาอาชีพ ตามลำดับ

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความเห็นสอดคล้องกันว่า
ปัญหาที่สำคัญของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การขาดเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อปุ๋ยมาจำหน่ายแก่
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรไม่มีตลาดกลางเพื่อรับซื้อผลผลิตลำไย และรัฐไม่มีแผน
การผลิตและการตลาดให้แก่กลุ่มเกษตรกร ดังนั้นบทบาทที่สำคัญที่สุดของกลุ่มเกษตรกรในการ
พัฒนาการผลิตลำไยของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือ บทบาทการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและจัด
การกองทุนพัฒนาอาชีพธุรกิจเกษตร รองลงมาได้แก่ บทบาทการเป็นศูนย์กลางการวางแผนและ
พัฒนาอาชีพเกษตร บทบาทการเป็นองค์กรรองรับกิจกรรมและโครงการด้านการเกษตร บท
บาทการเป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการเกษตร บทบาทการเป็นศูนย์
กลางจัดทำทะเบียน และบทบาทการควบคุมและประเมินผลกิจกรรมและโครงการพัฒนาอาชีพ
ตามลำดับ

ดังนั้นในอนาคตกลุ่มเกษตรกรควรมีการสนับสนุนการผลิตลำไยของสมาชิก โดยการ
เพิ่มบทบาทในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและจัดการกองทุนพัฒนาอาชีพธุรกิจเกษตรให้มาก
ขึ้น เพื่อให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม รวมทั้งควรมีบทบาทในการวางแผนและพัฒนา

อาชีพให้มากขึ้นด้วย โดยเฉพาะการจัดทำตลาดกลางของกลุ่ม และการประสานงานกับหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับข้อมูลด้านตลาดลำไยในอนาคต

นอกจากนี้ แม้ว่าคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรจะมีความเห็นสอดคล้องกันว่า บทบาทที่ควรลดความสำคัญลง คือ บทบาทการเป็นศูนย์กลางจัดทำทะเบียน และบทบาทการควบคุมและประเมินผลกิจกรรมและโครงการพัฒนาอาชีพ แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังคงมีความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกิจกรรมกลุ่ม เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทในการเป็นศูนย์กลางการวางแผนและพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

การที่กลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีบทบาทในการวางแผนดูแลรักษาลำไยแตกต่างกันนั้น อาจเนื่องมาจากการกำจัดวัชพืชในสวนลำไยนั้นจะใช้แรงงานคน จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกลำไยส่วนใหญ่จึงไม่ได้รวมกลุ่มกันเพื่อจัดซื้อสารกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งการปลูกและดูแลรักษาลำไยไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับโรคและแมลงมากนักเมื่อเทียบกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ซึ่งสอดคล้องกับสายสมร (2541) ที่รายงานว่ามีเกษตรกรผู้ปลูกลำไยเพียงร้อยละ 55.8 ที่ใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในการปลูกลำไย และเกษตรกรร้อยละ 62.5 ยังคงใช้แรงงานคนในการกำจัดวัชพืช

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงครึ่งหนึ่ง มีบทบาทในการจัดการแรงงานในการปลูกและผลิกลำไย โดยนำแรงงานต่างถิ่นเข้ามาใช้บางส่วนนั้น อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกรมีกิจกรรมเกี่ยวกับธุรกิจผลิกลำไยเพียงเล็กน้อย และจะใช้แรงงานมากในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับพงษ์ศักดิ์และคณะ (2541 ข : 95) ที่พบว่ากลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนที่ตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่มีกิจกรรมเกี่ยวกับลำไยเพียงเล็กน้อย หรือเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งในหลาย ๆ กิจกรรมของกลุ่มเท่านั้น ไม่ได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับลำไยชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้สายสมร (2541) ยังรายงานว่ามีเกษตรกรผู้ปลูกลำไยจะมีการจ้างแรงงานในการปลูกและดูแลรักษาลำไยเพียงร้อยละ 39.2 และร้อยละ 74.5 จ้างแรงงานจำนวน 1-2 คนในการปลูกและดูแลรักษาลำไย แต่ก็ยังคงมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตถึงร้อยละ 38.3

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงบางส่วนมีกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนจัดจำหน่ายลำไย เช่น การวางแผนรวบรวมผลผลิตลำไยจำหน่าย การร่วมมือกับกลุ่มเกษตรกรอื่นเพื่อรวบรวมผลผลิตจำหน่าย อาจเป็นเพราะคณะกรรมการยังขาดประสบการณ์ในการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถวางแผนการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มได้ ซึ่งอภิญาและบัญชา (2540 : 113-132) พบ

ว่าความสามารถในการต่อรองกับภายนอกกลุ่มมีผลต่อความสำเร็จภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จนั้น เป็นเพราะกลุ่มมีผู้นำและกรรมการกลุ่มที่เข้มแข็ง มีความรู้และอำนาจต่อรองภายนอกสูง มากกว่ากลุ่มที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

กลุ่มเกษตรกรเพียงครึ่งหนึ่งที่มีการประสานงานกับ อบต. เนื่องจากรัฐเพิ่งมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และปรับปรุงฐานะของ สภาตำบลให้เป็นนิติบุคคลเพื่อให้สามารถบริหารการพัฒนาตำบลได้ด้วยตัวเอง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ในปี พ.ศ. 2537 ปัญหาสำคัญของ อบต. คือ ยังขาดแผนพัฒนาตำบลที่ชัดเจนและส่วนใหญ่มีรายได้น้อย จึงเป็นผลให้ยังไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมเท่าที่ควร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2540)

2. บทบาทในการเป็นองค์กรรองรับกิจกรรมและโครงการด้านการเกษตร

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปลำไย เช่น การสร้างโรงเรือนเพื่อเก็บผลผลิตจากการแปรรูป การรวบรวมผลผลิตในการแปรรูปไปจำหน่าย อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกรขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน จากการวิจัยของสุรียา (2536) พบว่าปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรที่สำคัญ คือ กลุ่มเกษตรกรไม่มีเงินทุนในการทำธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาการไม่ชำระหนี้สินของสมาชิก รวมทั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ไม่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังกับกลุ่มเกษตรกร

การที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาการแปรรูปลำไยจากกลุ่มเกษตรกรเท่าที่ควร เช่น การสร้างฉางเก็บผลผลิตจากการแปรรูป การรวบรวมผลผลิตในการแปรรูปไปจำหน่าย การจัดหาเงินทุนให้แก่สมาชิกเพื่อซื้อเตาอบจากสถาบันการเงิน และการประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรอื่นเพื่อประกอบธุรกิจแปรรูปร่วมกัน อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกรขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจของกลุ่ม ดังที่สำนักงานเกษตรกิ่งอำเภออดอยหล่อ (2540 : 49) และสุรียา (2536) พบว่าปัญหาของการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร (2542) ก็ได้บรรเทาความเดือดร้อนด้วยการส่งเสริมโครงการรับซื้อผลผลิตการเกษตรจากกองทุนช่วยเหลือเกษตรกร (ค.ช.ก.) และโครงการส่งเสริมและพัฒนาลำไยให้แก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงบางกลุ่ม มีการประกอบธุรกิจแปรรูปร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอื่น อาจเป็นเพราะสมาชิกกลุ่มเกษตรกรไม่มีการรวมตัวกันทำธุรกิจแปรรูป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในทางธุรกิจเพียงพอ ซึ่งสำนักงานเกษตรกิ่งอำเภออดอยหล่อ (2540 : 49) รายงานว่ากลุ่มเกษตรกรมีการดำเนินธุรกิจร่วมกันน้อยมาก เนื่องจากยังขาดประสิทธิภาพ ความชำนาญ รวมทั้งสมาชิกในกลุ่มยังยึดถือตัวบุคคลในการบริหารงาน โดยให้ผู้อาวุโสเป็นคณะกรรมการบริหารงาน จึงทำให้ขาดความคล่องตัวในการทำงานและการตัดสินใจ

3. บทบาทการเป็นศูนย์กลางจัดทำทะเบียนของเกษตรกร

แม้ว่ากลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่มีบทบาทในการดำเนินการใช้ประโยชน์จากทะเบียนกลุ่มเกษตรกร โดยการนำไปขอรับทุนสนับสนุนจากโครงการของรัฐ แต่กลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีความเห็นต่อบทบาทดังกล่าวแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว จึงทำให้ไม่ทราบว่าคณะกรรมการได้นำทะเบียนกลุ่มไปใช้ประโยชน์ดังกล่าว

4. บทบาทการเป็นศูนย์กลางพัฒนาและจัดการกองทุนพัฒนาอาชีพและธุรกิจเกษตร

การที่สัดส่วนของกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ตอบว่ากลุ่มเกษตรกรไม่ได้รับเงินทุนแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะคณะกรรมการไม่ได้ดำเนินการชี้แจงแหล่งที่มาของเงินทุนให้แก่สมาชิกทราบโดยละเอียด จึงทำให้สมาชิกเข้าใจว่ากลุ่มเกษตรกรไม่ได้รับเงินทุน

5. บทบาทการเป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการเกษตร

การที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดศัตรูพืชจากกลุ่มเกษตรกร อาจเป็นเพราะ การขาดความร่วมมือจากสมาชิก และคณะกรรมการขาดการประชาสัมพันธ์ให้แก่สมาชิก ซึ่งสุริยา (2536) พบว่าปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร คือ คณะกรรมการกลุ่มขาดการประชาสัมพันธ์กลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต้องการให้ทางราชการจัดฝึกอบรมให้แก่สมาชิกกลุ่ม ให้มีความรู้เพื่อสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงบางกลุ่มมีการประสานงานกับบริษัทเอกชนในด้านความรู้และเทคโนโลยีการปลูกและผลิตลำไยนั้น เนื่องจากบริษัทเอกชนส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการผลิตลำไยเท่าที่ควร ซึ่งสุริยา (2536) เสนอว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต้องการให้บริษัทเอกชน เข้ามาสนับสนุนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแบบครบวงจร เพื่อลดความเสี่ยงด้านตลาด

6. บทบาทการควบคุมและประเมินผล กิจกรรมและโครงการพัฒนาอาชีพของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

การที่กลุ่มเกษตรกรเพียงครึ่งหนึ่งมีบทบาทการดำเนินการประเมินผล และสัดส่วนของกลุ่มเกษตรกรและสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่ตอบว่ากลุ่มเกษตรกรมีบทบาทดังกล่าวก็แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการขาดความรู้ในการประเมินผล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขาดความเอาใจใส่ในการแนะนำวิธีการประเมินผล ซึ่งสุริยา (2536) พบว่าปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร คือ คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรขาดความรู้ความสามารถในเรื่องบริหาร

ธุรกิจ การจัดทำบัญชี และการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้ามาดูแลกลุ่มอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ปัญหาการดำเนินงานภายในกลุ่มเกษตรกร

ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ สมาชิกชำระเงินค่าปุ๋ยล่าช้า กรรมการขาดประสบการณ์ในการดำเนินงาน และสมาชิกไม่เข้าร่วมประชุม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการที่สมาชิกส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมประชุมทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้นำของกลุ่มเกษตรกรควรกระตุ้นให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม และประโยชน์ที่จะได้จากการรวมกลุ่มให้มากขึ้น

2. ปัญหาทุนในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกรควรมีการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มากขึ้น ทั้งทางด้านขอรับทุนสนับสนุนจากอบต. และประสานงานกับอบต. เพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากโครงการของรัฐ การจัดสรรงบประมาณให้แก่กลุ่มเกษตรกรยังสามารถแก้ไขปัญห่อีกหลายด้าน ได้แก่ การสร้างตลาดกลางของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรได้มีการวางแผนรวบรวมผลผลิตลำไยจำหน่าย การประกอบธุรกิจร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอื่น ซึ่งจะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีการขยายการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตลำไยได้เพิ่มขึ้น

คณะกรรมการกลุ่มควรณรงค์ให้มีการจัดทำเงินออมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และหากมีเงินออมมากพอสมควรแล้ว ก็สามารถนำมาเป็นทุนหมุนเวียนเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรได้อีกทางหนึ่งด้วย

3. ปัญหาการดำเนินงานด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกร

ภาคเอกชนควรมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มเกษตรกรในด้านความรู้และเทคโนโลยีการปลูกและผลิตลำไยให้มากขึ้น เพราะที่ผ่านมาบริษัทเอกชนที่เข้ามาติดต่อกับกลุ่มเกษตรกรจะเป็นบริษัทจำหน่ายสารเคมีและวัสดุการเกษตร ซึ่งหากบริษัทเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมแปรรูปลำไยเพื่อการส่งออก น่าจะเข้ามาให้ความรู้ในด้านอื่นๆ อีก เช่น การดูแลรักษาลำไยเพื่อให้ได้ผลผลิตสม่ำเสมอและได้มาตรฐานเหมาะสมต่ออุตสาหกรรม การผลิตลำไยนอกฤดู การแปรรูปลำไย การคัดเกรดลำไยที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งข้อมูลด้านการตลาด เป็นต้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้กำหนดแผนการผลิตและการตลาดลำไยระหว่างปี 2540-2544 ให้แก่กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรได้วางแผนการปลูก ดูแลรักษาและแปร

รูปลำไยล่วงหน้า ซึ่งควรจะมีการติดตามผลว่าแผนนั้นด้วยว่ามีส่วนใดที่ประสบความสำเร็จ และส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรควรมีการดูแลและแนะนำการดำเนินงานของกลุ่มให้มากขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำบัญชีและการประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งคณะกรรมการส่วนใหญ่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี และการประเมินผลการดำเนินงานก็ยังไม่ได้ทำอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเท่าใดนัก ปัญหาข้างต้นมีสาเหตุมาจากระบบราชการที่ซับซ้อน ลำช้า ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัจจัยการผลิตส่งมาล่าช้าไม่ทันฤดูกาลผลิต เงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อลำไยล่าช้าไม่ทันฤดูกาลเก็บเกี่ยว เป็นต้น ซึ่งการปรับปรุงระบบราชการดังกล่าวควรต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

4. ปัญหาการสนับสนุนจากทางราชการให้แก่กลุ่มเกษตรกร

ควรมีการเร่งรัดการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ให้มีบทบาทในการสนับสนุนความรู้เกี่ยวกับการผลิตลำไยให้แก่กลุ่มเกษตรกรให้มากขึ้น โดยสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ริม(2542) รายงานว่าศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรให้แก่เกษตรกรในตำบล โดยมีรูปแบบของการสาธิต การฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การขยายผลในเชิงธุรกิจ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร และสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ

1. ควรศึกษาการดำเนินงานองค์กรในท้องถิ่นที่ได้สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรทั้งถิ่นนั้น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ศูนย์เกษตรประจำตำบล เป็นต้น
2. ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรประจำตำบล (กปต.) ว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรได้อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรประจำตำบลต่อไป